

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної та слов'янської філології

Курсова робота з арабської філології
на тему:

СИНОНІМІЯ ТА ВАРІАНТНІСТЬ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Студентки групи Пар 17-19
факультету сходознавства
денної форми навчання
Освітньої програми:
Арабська мова і література
та переклад, друга
східна мова, західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.060 Східні мови
та літератури (переклад включно),
перша – арабська

Аль-Хамади Амни

Науковий керівник:

ст. викладач В.Г.Кононенко

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЯВИЩА СИНОНІМІЇ ТА ВАРІАНТНОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ.....	6
1.1 Поняття фразеологізмів.....	6
1.2 Сутність синонімії та варіантності фразеологічних одиниць.....	9
Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СИНОНІМІЇ ТА ВАРІАНТНОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АРАБСЬКІЙ МОВІ.....	19
2.1 Специфіка синонімії в арабськомовних фразеологічних одиницях.....	19
2.2 Варіантність фразеологічних одиниць.....	23
Висновки до розділу 2.....	27
ВИСНОВКИ.....	29
АНОТАЦІЯ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32

ВСТУП

Мова відображає дійсність і створює картину світу, специфічну й унікальну для кожного народу, етнічної групи, мовного колективу, що використовують її як засіб спілкування. При вивченні іноземної мови відбувається занурення в культуру народу. Важливим історико-лексичним пластом кожної мови є фольклор, в тому числі прислів'я і приказки. Фразеологія як наука виникла нещодавно, лише на початку ХХ століття. Було опрацьовано основні засади фразеології, які дали можливість відокремити її від лексикології, стилістики та синтаксису. Фразеологія як наука продовжує розвиватися і привертати увагу дослідників. Стійкі словосполучення з давніх давен цікавили дослідників. Метою дослідників було зібрати та зберегти для майбутнього покоління різні прислів'я та приказки, тощо. Адже це все народні перлини минулих поколінь. На сьогоднішній день нез'ясованими залишаються питання про статус фразеології, хто є основоположником даної дисципліни та велика кількість проблем з теорії даної науки. Науковий пошук у цих напрямках продовжується.

Низка відомих науковців присвятила свої дослідження цьому питанню, зокрема: М.А. Охріменко, Л.А. Булаховський, В.Л. Архангельський, В.М. Мокієнко, М.Ф. Алефіренко, В.С. Морозова, М.Т. Демський, Н.М. Амосова, А.І. Альохіна, Ш. Баллі, М.М. Кониленко, З.О.Попова та інші.

Сьогодні по всьому світу вивчають різні мови, у тому числі й арабську. Вивчення будь-якої мови потребує не лише фундаментальних знань, граматики та вивчення звичайної повсякденної лексики, але й також важливу роль у цьому відіграє її фразеологія. Арабська мова багата на крилаті вирази і вони заслуговують уваги та дослідження у різних аспектах мови та культури. Ще за часів зародження мови та культури, прислів'я та приказки стали невід'ємною частиною людського життя. Джерелами прислів'їв та приказок були реальне життя і побут людей. Адже люди співали пісні, складали легенди, писали перекази, мали вірування у різні прикмети і цьому слугували сили природи за якими люди вели спостереження за тих часів. Джерела прислів'їв та приказок постійно поповнюється, завдяки народним

казкам, притчам, бувальщинам, оповіданням, легендам, пісням. У нашу повсякденну лексику входить дуже багато слів з різної тематики, наприклад про природу, побут, газетна лексика, політична лексика, юридична лексика, медична лексика тощо. Очевидно, що проблема походження крилатих висловів в арабській мові вимагає більш детального дослідження. Проте питання щодо походження багатьох фразеологізмів – певне, не може бути вирішено однозначно.

Низка відомих науковців присвятила свої дослідження питанню арабської фразеології, зокрема: М.Ф. Алефіренко, Я.А Баран, Р.В.Васько, Р.Р. Закіров, К.В Красовська, М.А.Охріменко тощо. Але тема цієї роботи «Синонімія та варіантність фразеологічних одиниць в арабській мові» не була досліджена, в цьому й полягає актуальність роботи, щоб дослідити саме питання синонімії та варіантності фразеологічних одиниць арабської мови.

Культурна специфіка мовних фразеологічних одиниць завжди викликала підвищений інтерес науковців, оскільки можна дізнатися про різні сторони та прояви певних культурних явищ у мові.

Об'єктом дослідження є феномен синонімії та варіантності фразеологічних одиниць арабської мови.

Предметом дослідження є синонімія та варіантність фразеологічних одиниць в арабській мові.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей функціонування синонімії та варіантності фразеологічних одиниць арабської мови.

Мета роботи визначає вирішення наступних **завдань**:

- визначити поняття фразеологізмів;
- з'ясувати сутність синонімії та варіантності фразеологічних одиниць
- дослідити особливості синонімії та варіантності фразеологічних одиниць в арабській мові.

Для досягнення мети і реалізації поставлених у роботі завдань використано такі **методи дослідження**:

- аналітичний метод використовувався при вивченні наукової літератури;

- описовий метод дозволив описати і систематизувати досліджуваний матеріал;

- зіставний метод був використаний при порівнянні фразеологізмів із синонімією та варіантністю.

Матеріалами дослідження слугували арабські фразеологізми.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що отримані результати доповнять та збагатять численні праці з дослідження фразеології в арабській мові. Матеріали нашого дослідження містять низку нової інформації, яка може послугувати матеріалом для вивчення феномена синонімії та варіантності фразеологічних одиниць арабської мови.

Практичне значення проведеного дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів та висновків у розробці арабсько-українських матеріалів та українсько-арабських матеріалів для написання курсових та контрольних робіт.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЯВИЩА СИНОНІМІЇ ТА ВАРІАНТНОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1 Поняття фразеологізмів

Поряд з регулярно утворюваними і змінюваними фразами у мові виявляється і досить значне число висловлювань, які або позбавлені стандартного набору перетворень, або зовсім не допускають ніяких смислоутворювальних змін своєї форми. Як і раніше залишається відкритим питання про те, яким чином зазначені лексичні одиниці функціонують в сучасному лексиконі. У лексикології стійкі лексичні одиниці прийнято називати фразеологізмами, а науку, яка їх вивчає, – фразеологією. Під терміном фразеологія розуміється також сукупність фразеологічних одиниць аналізованої мови (мов), або фразеологічний склад (Алефіренко, 2004, с. 560).

Світ фразеології сучасної арабської та української мов великий і різноманітний, і кожен аспект його дослідження, безумовно, заслуговує на належну увагу. Про фразеологію написано безліч статей, книг, дисертацій, а інтерес дослідників до цієї царини мови не слабшає.

Однак треба сказати, що питання щодо трактування фразеології і складових її одиниць наразі носить дискусійний характер. Суть цієї дискусії пов'язана з різним розумінням обсягу фразеології. Так, у мовознавстві існують два напрямки вивчення фразеологічних одиниць. Відповідно до першого, до фразеологізмів науковці Н.Д. Бабич (1971), В.О. Співачук (2008), А.С. Браші (2005), К.Хасан Нофал (2021), Камаль Аль Ехнаві, Джамал Алі (2011), Кудама ібн Гафар аль-Катіб аль-Баддаді (1956) відносять стійкі відтворювані поєднання слів, згідно з другим – будь-які поєднання слів, тобто існує вузьке та широке розуміння обсягу фразеології.

Прихильники вузького розуміння відносять до неї тільки фразеологічні одиниці ідіоматичного характеру. На думку ряду дослідників, недолік цієї точки

зору полягає в тому, що з фразеології виключається велика кількість фразеологічних одиниць з мотивованим образним значенням. В рамках широкого розуміння науковців М.Ф. Алефіренко (1987), Н.Ф. Венжинович (2007), М.Г. Демського (1991) до складу фразеології включаються всі види стійких сполучень: парні слова, крилаті вирази, цитати, терміни, афоризми, прислів'я, приказки, газетні штампи тощо. Таким чином, прихильники другого підходу відносять до фразеологізмів третьої групи стійких поєднань:

- 1) номінативні одиниці (слова) (Скрипник, 1973; Удовиченко, 1984);
- 2) комунікативні одиниці (слова і речення) (Алефіренко, 1987);
- 3) інші відтворювані ФО (Балашова, 2006).

За словами О.Андрейченко, «фразеологія зазвичай починається там, де вільне лексичне значення слова затуляється фразеологічно пов'язаним зрозумілим з усього словосполучення, і тоді, коли будь-яке словосполучення стає повторюваним, загальновідомим, "крилатим", яке вирізняється образністю, можливістю переносного вживання тощо» (Андрейченко, 2010, с. 10)

Головне питання для прихильників широкого розуміння фразеології - «витягуються ФО з пам'яті цілком або утворюються в процесі спілкування» (Brewer's Dictionary of Phrase and Fable, 1979, с.28). Відповідь на нього, є досить важливим у відношенні вивчення функціонування ФО в сучасному лексиконі.

Слідом за М.В. Гамзюк, ми розуміємо фразеологію як «розділ мовознавства, який займається лексичною сполучуваністю слів взагалі, тобто, вивчає питання про те, як слова природно поєднуються один з одним в звичайному вживанні, які обмеження накладаються на ці поєднання різними мовними і позамовними факторами і які зміни відбуваються у фразеологічній сполучуваності слів певної мови в процесі її розвитку» (Гамзюк, 2000, с.50).

У нашому випадку, розгляд деяких із зазначених М.В. Гамзюк основних питань фразеології виноситься за рамки мовної системи і аналізується в зв'язку з функціонуванням ФО в і лексиконі арабської мови.

Крім відмінностей у тлумаченні терміну «фразеологія» спостерігаються різночитання в розумінні і визначенні об'єкта її дослідження. Так, в лінгвістичній

літературі зустрічаються терміни: фразеологізми, стійкі лексеми, фразеологічні вирази, фразеологічні одиниці, фразеологічні звороти, стійкі словосполучення, стійкі фрази, стійкі поєднання слів тощо.

Значна частина лінгвістів використовують терміни: «фразеологічна одиниця» (Андрейченко, 2010; Бабич, 2013), «фразеологічний зворот» (Венжинович, 2007), «фразеологізм», «фразеологічна одиниця» (Гамзюк, 2000; Кочерган, 1999; Скрипник, 1973), «стійке словосполучення» (Редін, 1994; Співачук, 2008).

Існують також відмінності в кількості виділених типів стійких одиниць мови та критерії їх розмежування. Наприклад, Г.М. Удовиченко наводить 24 варіанта ФО, підкреслюючи, що у фразеологічних одиницях повинна превалювати семантична складова, тому що, на її думку, фразеологізми — «полілексемні утворення, в яких семантична цілісність переважає над структурною роздільнооформленістю їх компонентів» (Удовиченко, 1987, с. 111-112).

Аналогічні визначення представлені і в ряді інших праць: «Фразеологічна одиниця (фразеологізм, фразеологічний зворот) — лексично неподільне, стійке в своєму складі і структурі, цілісне за значенням словосполучення, що відтворюється у вигляді готової мовної одиниці (Кочерган, 1999, с.28); «Фразеологічна одиниця — словосполучення, в якому семантична монолітність (цілісність номінації) тяжіє над структурною роздільністю складових її елементів, внаслідок чого воно функціонує в складі речення як еквівалент одного слова (Редін, 1994, с.185) тощо.

Для нас в цьому випадку найбільш важливими критеріями ФО є семантична цілісність, структурна неподільність і здатність функціонувати в складі речення як окреме слово. При цьому найбільш цікавим є питання про те, як структурні і семантичні особливості ФО (в порівнянні зі звичайними словами) впливають на їх функціонування в лексиконі іспанської мови.

Виходячи із трактування поняття, ФО мають невід’ємні ознаки.

В. О. Співачук називає їх у своєму авторському визначенні: «Фразеологізм — одиниця мовлення, що складається з двох або більше компонентів і визначається відтворюваністю, цілісністю значення, стійкістю лексичної будови та складу».

Ознаками фразеологічних одиниць є:

- 1) фразеологічне значення;
- 2) компонентний склад;
- 3) граматичні категорії» (Співачук, 2008, с. 143).

Важливо відзначити, що терміни «фразеологізм», «фразеологічна одиниця», «стійке словосполучення» більшістю вчених Н.Д. Бабич (1971), В.О. Співачук (2008), А.С.Браші (2005), К.Хасан Нофал (2021), Камаль Аль Ехнаві, Джамал Алі (2011), Кудамма ібн Гафар аль-Катіб аль-Баддаді (1956) вважаються синонімами. У зв'язку з цим у роботі крім терміна «фразеологічна одиниця», щоб уникнути повторів використовуються також терміни «фразеологізм» і «стійке словосполучення».

Таким чином, визначено, що науковці розуміють фразеологію як розділ мовознавства, який займається лексичною сполучуваністю слів взагалі, тобто, вивчає питання про те, як слова природно поєднуються один з одним в звичайному вживанні, які обмеження накладаються на ці поєднання різними мовними і позамовними факторами і які зміни відбуваються у фразеологічній сполучуваності слів певної мови в процесі її розвитку.

Фразеологізм – одиниця мовлення, що складається з двох або більше компонентів і визначається відтворюваністю, цілісністю значення, стійкістю лексичної будови та складу.

1.2 Сутність синонімії та варіантності фразеологічних одиниць

Фразеологічна синонімія має багато спільного із синонімією окремих слів: фразеологічні синоніми, як і синоніми слів, що позначають одне й те саме поняття, мають свої змістовні або стилістичні відтінки. Види фразеологічних синонімів ототожнюються з видами слів-синонімів. Проте фразеологічна синонімія відрізняється від синонімії на лексичному рівні. Це пояснюється значними структурно-семантичними та семантико-стилістичними відмінностями між фразеологізмами та словами. Такі фразеологічні утворення вважаються

синонімічними, що характеризуються спорідненістю фразеологічних значень, але відрізняються етимологічними образами та експресивно-емоційними властивостями.

На думку дослідників, без історико-етимологічного коментаря виявити висхідну мотивацію ФО неможливо.

М.Ф. Алефіренко вважає, що «пояснення походження ФО та їх образної мотивації допомагає заглибитися в семантичний зміст ФО, наочно уявити різні грані фразеологічного образу, оцінити зображальні можливості ФО» (Алефіренко, 1987, с. 109).

Як зазначає М.П. Кочерган, наприкінці 50-х років ХХ ст. буде відпрацьовано системний підхід до проблем структурно-семантичної організації фразеологізмів. Проблеми системності пов'язані з вивченням явищ фразеологічної варіативності, синонімії, антонімії, полісемії та омонімії (Кочерган, 1999, с. 152). У цьому природа ФО дуже близька до природи слів. Зокрема, синонімія є настільки поширеним явищем, що в англійській фразеології існують словники синонімів (Андрейченко, 2010, с.10).

Наприклад, Н.Ф.Венжинович виділяє два види синонімічних ФО:

1) синонімічні ФО однакової конструкції та однакового лексичного складу, за винятком одного змінного компонента;

2) синонімічні ФО, засновані на різних образах і побудовані відповідно з різною лексикою (Венжинович, 2007, с.340].

Більшість лінгвістів схиляються до думки, що словосполучення, які Н.Ф.Венжинович відносить до першої групи, це не синоніми, а приклади фразеологічного різновиду. Укладач словника синонімів англійських ідіом підкреслює різницю між цими двома явищами: «лексико-структурні варіанти фразеологізмів чітко відмежовуються від фразеологічних синонімів, оскільки між останніми немає ні семантичних, ні стилістичних відмінностей» (Oxford English Dictionary, 2016).

Автор словника визначає синоніми як «фразеологізми, що мають хоча б одне спільне значення, що відповідає одній і тій же частині мови, з відмінностями або у

відтінках цього загального значення, або в стилістичному забарвленні» (Oxford English Dictionary, 2016).

Складність цієї проблеми, на думку П.О. Редіна відзначає, що «фразеологізм варіюється набагато більшою мірою, ніж слово: до складу фразеологізму зазвичай входить більша кількість компонентів, і кожен з них (і, тим більше, їх співвідношення) в основному передбачає варіанти» (Редін, 1994, с. 50). Явище варіантності та синонімії також безпосередньо торкається проблеми формально-семантичного варіювання фразеологізмів. Синонімічні фразеологізми зі спільним значенням побудовані на різній образній основі (семантична ознака) і не допускають заміни у своєму складі слів-компонентів (формальна ознака). Подібність семантики саме синонімічних ФО «ґрунтується на тому, що вони належать до одного денотата, називаючи його по-різному, тобто мають той самий денотативний об'єкт, а не поняття. Фразеологічні синоніми представляють різновид синонімії за денототом. Синоніми за значенням є фразеологічними варіантами» (Бабич, 1971, с.45).

Як правило, план вираження змінний. «План змісту має бути збережений, інакше мають справу не з фразеологічними варіантами, а з різними зворотами» (Венжинович, 2007, с.85).

Розглядаючи варіанти у сфері фразеології, звертає увагу на зміст і форму також В.О. Співачук: «у явищі зміни проявляється суперечність між формою і змістом фразеологізму. В ідеалі фразеологічне значення, вироблене і закріплене мовною традицією, мало б однозначно передаватись через форму, але така відповідність постійно порушується. що значення фразеологізму прагне набувати різних форм вираження і навпаки: одна й та сама фразеологічна форма прагне виконувати різні мовні функції» (Співачук, 2008, с. 144).

Так В.О.Співачук розкриває явище синонімії: «власне фразеологічні синоніми слід відрізняти від фразеологічних одиниць, охоплених явищем варіювання, від семантично близьких фразеологічних зворотів і фразеологічних одиниць, що мають таке типове значення, яке міститься в різних вільно вживаних словах призводить до зміни різних компонентів. (Співачук, 2008, с. 145).

Л. Г. Скрипник дає такі визначення фразеологічних варіантів і синонімів: «Фразеологічні варіанти — це варіанти фразеологізмів, що співіснують у системі мови, утверджені традицією і мають однакове значення, але відрізняються один від одного одним або декількома компонентами лексичного складу або певними компонентами граматичної будови» (Скрипник, 1973, с.122).

Л. Г. Скрипник зазначає, що «фразеологічними синонімами вважаються ФО, які позначають один і той самий предмет дійсності, виражають одне й те саме поняття, відтінюючи різні його сторони, мають різну внутрішню форму і неоднаковий лексичний склад, однакове категоріальне значення, однакову семантичну сполучуваність з навколишні слова» (Скрипник, 1973, с.212).

На перший погляд такі визначення здаються чіткими та зрозумілими, а «розподіл фразеологічних синонімів і варіантів можна здійснити за наявністю семантичних і формальних ознак у варіації ФО, вони тісно пов'язані в парадигматичних угрупованнях, між цими явищами існує певна зона дифузного переходу» (Венжинович, 2007, с. 341).

Наявність такої зони дифузного переходу може призводити до перетворення варіантів ФО на самостійні фразеологічні синоніми. такий перехід відбувається при обміні всіма складовими словами в лексичних варіантах. Синонімія фразеологізмів настільки поширена, що робляться спроби віднести фразеологізми до синонімів.

М. Т. Демський виділяє такі групи синонімів ФО:еквіваленти або дублети;семантичні або ідеографічні;стилістичні. ;експресивно-емоційний;семантико-стилістично-емоційний (Демський, 1991, с.42).

У межах фразеологічної синонімії та варіантності особливий акцент робиться на взаємозамінних компонентах. Н.Бабич поділяє взаємозамінні компоненти на синонімічні поза даним словосполученням. «Взаємозамінні компоненти, які є ідеографічними синонімами, що належать до одного стилістичного ряду, але відрізняються відтінками значення, можуть виражати свої відмінності у складі ФО» (Бабич, 2013, с.402). Це явище можна пояснити втратою номінативного значення цих синонімів у складі ФО. Фразеологізми, що вступають у синонімічні зв'язки, характеризуються ступенем синонімії. Найвищий рівень шкали характеризується

фразеологізмами (ФО), значення яких збігаються і вільно замінюють одна одну в будь-якому контексті. Аналіз фактичних даних показує, що одне й те ж сполучення є досить рідкісним явищем як на рівні лексичної, так і фразеологічної синонімії. У синонімічному ряді набагато частіше можна придумати фразеологізм, який замінює будь-який фразеологізм цього ряду, не порушуючи ознак змісту, а протилежна заміна може бути відсутнім. Найширшою сполучуваністю і семантичною здатністю характеризуються однотипні фразеологізми, які є домінуючими в синонімічному ряді, характеризуються найбільш широкою сполучуваністю і семантичною місткістю.

Так, у синонімічному ряді *покидати білий світ – покидати грішну землю – іти в далеку дорогу – іти з світу – відправитися на той світ* перераховані фразеологізми переважно вживаються із загальним значенням "помирати". А у синонімічному ряді *as black as a crow – as black as crow's wing – as black as a sloe, as ink, as coal, as ebony, as jet, as soot* фразеологізми мають домінантне значення "дуже чорний". У результаті дослідження встановлено, що найбільш широкі лексико-фразеологічні зв'язки мають фразеологізми *покидати білий світ* та *as black as a crow*, які, замінюючи будь-які фразеологізми їх синонімічного ряду, не змінюють змісту контексту і вживаються в домінантному значенні. Сполучуваність інших фразеологізмів цих синонімічних рядів значно вужча (Співачук, 2008, с.141).

Заміна одного фразеологічного синоніма іншим залежить від:

- 1) структурної організації; структури фразеологізмів, що вступають у синонімічні відношення;
- 2) ступеню семантичної близькості фразеологічних зворотів;
- 3) від властивості фразеологізмів мати однакове лексичне оточення і вживатися в одній загальній конструкції;
- 4) характеру співвіднесеності синонімічних фразеологізмів з тією самою частиною мови;
- 5) стилістичної співвіднесеності синонімічних словосполучень та їх емоційного забарвлення.

Враховуючи структурно-семантичний аспект дослідження фразеологічних синонімів (ФС), слід виділяти ФС – співвідносності, одноструктурні ФС, багатоструктурні ФС. Моноструктурні характеризуються однаковою структурною схемою. За такою ж схемою утворено, наприклад, фразеологізми *не бачити світу білого, не бачити вільної хвилини* утворені за однією схемою "V + A + N gen" – в українській мові, а в англійській мові фразеологізми *a white crow, a black swan* (щось рідкісне) мають таку схему: "D + A + N". На відміну від одноструктурних, для різноструктурних ФС характерна варіативність структурних особливостей складових компонентів фразеологізму, наприклад: в українській мові – *золотий лоб, повний лоб, з головою, є лій в голові, голова варить, макітра розуму*; в англійській мові *blue coat – blue – coat boy*. Одноструктурні фразеологізми легко замінюють один одного в синтаксичних позиціях, а різноструктурні, навпаки, в одних синтаксичних конструкціях взаємозамінюються, а в інших синтаксичних позиціях такої можливості не мають. Більшість різноструктурних ФС перебувають у відносинах часткової взаємозаміни. Наприклад, у реченні "*Колись тут вирувало життя, тепер – ані рудої миші*" фразеологізм *ані рудої миші* можна вільно замінити фразеологізмами *ані душі, ані лялечки*. І як приклад з англійської мови: "*George suggested meat and fruit pies, cold meat, tomatoes and green stuff*". (Співачук, 2008, с.142).

Слід зазначити, що вживання ФС в обох мовах в лексично близьких контекстах залежить в основному від семантичної близькості фразеологізмів, а не від їх конструктивних властивостей. ФО, які можуть змінювати одна одну в певних контекстах, утворюють загальну зону сполучуваності, і навпаки, фразеологізми, які не можуть взаємозамінюватись, характеризуються індивідуальною сполучуваністю. Не можна вважати синонімами мовні одиниці, правильне значення яких визначити важко або зовсім неможливо. Порівняємо фразеологізми типу *мідний казан, до синіх, темних кольорів як від білої гарячки* (українською мовою), *біле перо, зелене світло* (англійською мовою). Зміст цих ідіом можна лише приблизно передати словами та фразами з підсилювальним значенням. Поняття, виражені відповідними словами та словосполученнями (ідентифікаторами), надто

широкі, фразеологічно необмежені та позбавлені негативного тону вираження. А наведені фразеологізми мають «лише фразеологічне значення», яке не походить від конкретизаторів слів. Семантична нечіткість цих фразеологізмів зникає з провідними словами: діяти як мідний котел; бідний, навіть синій; фарбувати темними фарбами; розмовляти, як біла гарячка (укр.); *to show the white feather, to give the green light* (англ.) (Співачук, 2008,с.143).

Слід також проводити межу між фразеологічною синонімією та лексичною варіантністю. Якщо при заміні одного компонента іншим змінюється внутрішня форма (наприклад: до зелених віників і до нових віників, до сивої коси і до білого волосу, у рожевих фарбах, і у рожевому світлі; *as black as hell i as black as night, as green as gooseberry i as green as a grass, green horn i a green hand*, то в подібних випадках виникають ФС, а не варіанти однієї й тієї ж фразеологічної одиниці; і, навпаки, якщо заміна компонентів не порушує семантичної єдності фразеологізму і в той же час не призводить до зміни образної уяви (внутрішньої форми), то в таких випадках спостерігаємо варіантність фразеологізму (наприклад: *мідний лоб і мідяне чоло, мов чорна хмара і мов чорна туча, дивитись крізь рожеві окуляри і дивитись крізь рожеві скельця; to beat one black i to pinch smth black and blue, red rag i red rag to a bull, red coat i red-coated gentry*). (Співачук, 2008,с.143).

Явище варіантності властиве переважно таким фразеологізмам, до складу яких входять компоненти, що перебувають між собою у відношенні синонімії: *світ білий закрився (замкнувся); to beach (to pinch) black and blue*. Слова вільного вжитку *закрився – замкнувся і to beach – to pinch* є семантично подібні, належать до однієї частини мови і є лексичними синонімами. Обидві аналізовані мови, як зазначалося, мають різні фразеологічні ряди. Все залежить від характеру зміни компонентів фразеологізму. Отже, фонетико-морфологічна модифікація компонентів не призводить до зміни значення фразеологізму. Це призводить до компонентного словотворення і особливо лексичного варіювання. Різниця між фразеологізмами в ряді варіантів помітніша при лексичній заміні одного чи кількох компонентів. Справа в тому, що ці компоненти в основі слів із різним лексичним значенням часто відрізняються (наприклад: *говорити, як у білій гарячці; і балакати, як у білій*

гарячі: green stuff green meat. Тут спостерігається реальний перехід варіантності в синонімію. Варіантність – це досить комплексна і багатоаспектна організація фразеологізмів, яка включає в себе набір формальних і змістовних характеристик. В один синонімічний ряд об'єднуються фразеологізми з максимально близьким значенням. До складу того чи іншого синонімічного ряду не входять семантично співвідносні, наближені фразеологізми, які, у свою чергу, можуть утворювати самостійне синонімічне гніздо. Наприклад, фразеологізми *пройшов (крізь) вогонь, воду і мідні труби, пройшов Крим і Рим (і мідні труби)* об'єднуються в один синонімічний ряд, а співвідносні по змісту фразеологізми *стріляна птиця, пройти (крізь) огонь і воду (і мідні труби); пройти і мідні труби і чортові зуби; пройти крізь сито і решето* – у другий.

Між цими співвідносними синонімічними рядами можна знайти подібність і відмінність. І в цьому, і в інших синонімічних рядах фразеологізми мають оціночне значення. Ці ідіоми характеризують людей, які потрапили в різні життєві ситуації і завдяки цьому набули в чомусь великого досвіду. Але вони відрізняються лексико-граматичним, категоріальним відношенням: фразеологізми *пройшов (через) вогонь, воду і мідні труби, пройшов Крим і Рим* мають процесуальне значення і відносяться до класу дієслів, а фразеологізми *розстріляли птахів і терті калачі* мають лексико-граматичне значення предметності і відносяться до іменників. (Співачук, 2008, с.144). Незважаючи на це, всі ці відмінності зникають і накладаються внаслідок семантичної близькості протилежних виразів, унаслідок чого вони сприймаються як синоніми.

Так, синонімія як лексико-семантичне явище арабської літературної мови з найдавніших часів була об'єктом інтересу арабського мовознавства. Більшість арабських авторів, давніх і сучасних, які позитивно вирішували питання про існування синонімії та синонімів, визначали синоніми як різні за звучанням, але повністю збігаються між собою за значенням слова.

Старі лексикологи та лексикографи, які ретельно реєстрували арабську лексику, становили найдовші списки слів-синонімів з тотожними, як вони стверджували, значеннями і з гордістю наводили вражаючі цифри в галузі арабської

синонімики. Так, у багатьох творах згадується, що для слова [асад] "лев" існує 350-500 синонімів, [ма] "вода" – 170, [джамал] "верблюди" – 500, [гасал] "мед" – 80 тощо (Уорф, 1956, с.15). У більшій своїй частині синоніми, що перераховуються в таких списках, включають назви, що позначають якості або ознаки того чи іншого предмета або явища, назви речей за походженням, їх переносні та метафоричні найменування тощо. Позначення ознаки предмета замість прямої його назви було характерним прийомом в арабській поезії як провідному жанрі літературної середньовічної творчості. Поступово назва ознаки предмета могла стати назвою самого предмета і наприкінці зрештою втратити свою образну структуру.

Таким чином, синонімія – це лексичний засіб мовної виразності. Велика кількість синонімів вважається свідченням багатства та гнучкості мови. Арабські філологи та письменники розцінюють велику кількість синонімів у літературній мові (на противагу діалектам, де синонімія рідкісна) як позитивне явище, як одна з переважних якостей, що ставлять арабську мову вище за інші мови. Літературна мова нерідко перевантажена синонімами. У різних жанрах арабського писемного мовлення особливу роль відіграє здвоєння слів-синонімів. Очевидно, що синоніми у подібних випадках використовуються в стилістичних цілях для забезпечення ритму мови, що особливо характерно для відпрацьованих стилів високої публіцистики, художньої прози та поезії, щоб забезпечити велику промовистість тексту.

Таким чином, менталітет будь-якої лінгво-культурної спільноти обумовлений значною мірою його картиною світу, у якій репрезентовано світорозуміння його членів.

Висновки до розділу 1

У розділі визначено, що під терміном ФО розуміємо окрему лексико-граматичну єдність двох або більше окремо утворених мовних компонентів, яка характеризується прив'язаністю до мови, складом усталених компонентів і граматичних ознак, відтворенням у мові в готовому вигляді. Незаперечним фактом є те, що в мовленні існує багато так званих стійких виразів, які допускають

різноманітні формальні та змістовні зміни, а також пристосовуються до прагматичних завдань мовців.

Виявлено, що синонімія фразеологізмів як англійської, так і української мови значною мірою пов'язана з їх багатозначністю. Між варіантністю та синонімією існує зона перехідності, яка містить еквівалентні фразеологічні одиниці, у складі яких є змінні компоненти, близькі до слів, що об'єднуються в одне семантичне поле за допомогою загальних чи асоціативних ознак. Усі структурні заміни фразеологізмів, поява великої кількості різноманітних синонімічних варіантів надають мовному вислову певного емоційного забарвлення та стилістичної виразності.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СИНОНІМІЇ ТА ВАРІАНТНОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АРАБСЬКІЙ МОВІ

2.1 Специфіка синонімії в арабськомовних фразеологічних одиницях

Фразеологізми арабської мови зі стилістичної точки зору поділяються на три групи. До першої групи входять міжстильові фразеологізми, тобто, відомі та вживані у всіх стилях мови фразеологічні звороти, що мають нульове стилістичне навантаження. До них належать наступні фразеологізми:

غريب ألداتور محمود فهمي حجازي, المدخل إلى علم اللغة العربيّة, القاهرة دار) على الرأس والعين (21, للطباعة و النشر والتوزيع 1998).

Буквально " *Що в голові, те й на оці*". Тобто, про що думає, те й бачить.

غريب للطباعة و ألداتور محمود فهمي حجازي, المدخل إلى علم اللغة العربيّة, القاهرة دار) من أعماق القلب (21, النشر والتوزيع 1998).

Буквально " *З глибини серця*". Фразеологізм виражає щирість мовця.

До другої групи входять фразеологічні звороти книжкового характеру. Вони відрізняються підвищеним експресивно-стилістичним забарвленням:

950العربيّ, 1 وافي على عبد الواحد. فقه اللغة. القاهرة: مطبعة لجنة البيان 308ص) غاب عن صوابه.

Буквально " *Він пропустив це...*". Тобто, пропустити щось в житті.

950العربيّ, 1 وافي على عبد الواحد. فقه اللغة. القاهرة: مطبعة لجنة البيان 308ص) بذل التضحيات.

Буквально " *Йти на жертви*". Означає віддати щось важливе заради чогось іншого.

Третя група фразеологізмів охоплює фразеологічні звороти розмовно-побутового характеру. Вони відрізняються від міжстильових фразеологізмів більш вузькою сферою вживання, а також своїм специфічним «зниженим» експресивностілістичним забарвленням (Kamal Al Ekhawu, Jamal Ali. (2011, с.65).

ألداتور محمود فهمي حجازي, المدخل إلى علم اللغة العربيّة, القاهرة دار) بصلّة بخمسة أو بخمسة بصلّة (21, غريب للطباعة و النشر والتوزيع 1998).

Буквально " *Гірка як п'ять цибулин*". Означає мати справу з чимось неприємним.

Основними джерелами фразеологічних одиниць в арабській мові є міфологічні уявлення народів (переважно запозичені звороти), Коран, художня література та народна творчість:

1. а) міфологічні уявлення древніх греків і римлян: رين النار اخت يأمر من ال رم ضاء (هما أ) буквально "два вибори – пройти від холоду до спеки") – порівн. русьвий. між молотом і ковадлом; زاع الن ت حة. букв (فا яблуко розбрату) – золоте яблуко, на якому було написано «прекрасній», що спричинила сварку Гери, Афіни та Афродіти. Паріс присудив це яблуко Афродіті, що опосередковано призвело до Троянської війни. Тому «яблуко розбрату» виражає будь-яку незначну річ чи подію, яка може призвести до масштабних, непередбачуваних і найчастіше руйнівних наслідків; б) відображають міфологічні уявлення інших древніх народів. Наприклад, відображення релігійних уявлень стародавніх арабів: يأكل مثل الغول, буквально він їсть як гуль, тобто він страшно ненажерливий, згідно з уявленнями стародавніх арабів, гулі – перевертні, що нападають на людей у степу, заманюють їх у безводні пустелі і п'ють людську кров (Демський, 1991, с.38].

2. ФО, що походять з Корану, отримали назву «коранізми»: يدهلا فوق ط م ست في راص (م (سوره الفتح، 01 (أيديه

Іншим важливим джерелом фразеологізмів є художня література, праці письменників та поетів. Серед арабських письменників та поетів слід згадати такі імена: Імру-аль-Кайс, Аус ібн Худжр, ал-Афвах ал-Ауді, Таха Хусейн, Мохмуд Аль Акад, Бадер Шакр Аль-Саяб, Нази к Аль-Малайк, Абу Нуас, Нізар Каббані:

خفق قلبي – "серце пішло в п'яти"; ح في رجليه (سق ط قلب ه حتى – "душа пішла в п'яти"; قلبه كالحديد – "його серце як залізо". Значення «хоробрий» у цьому прикладі передається у вигляді арабського постійного порівняння. Серце ототожнюється із залізом, тобто, з фортецею. Сенс цієї фрази тісно пов'язаний з реаліями життя арабів, тому що зазвичай арабське весілля – це дуже галаслива подія. На весіллі люди веселяться, кричать і тільки глуха людина не може брати участь у загальних веселоощах, не може злитися з якоюсь групою людей, поводить не так, як усі. Деякі фразеологізми пов'язані з іменами людей: الطائي حاتم – дуже щедрий. Хатим ат-

Таї – прославлений арабський поет VI століття з племені тай, у фольклорі він постає володарем незліченних багатств, якими щедро ділиться ними з нужденними.

Специфіку синонімії в арабськомовних фразеологічних одиницях розглянемо на прикладі лексеми جمال. В арабській мові основними синонімічними компонентами лексеми جمال (краса), що представлені в арабських ФО є:

1. Зовнішня привабливість:

- معجم مختار الصحاح للشيخ الإمام محمد بن -) .المليح مليح لو قام من النوم والقيح قبيح لو غسل وجهه كل يوم - (أبي بكر بن عبد القادر الرازي, 1986, مكتبة لبنان

Буквально *"Гарна, як встає зі сну, а гідка, коли щодня вмиває обличчя"*.

2. Жінка:

В арабській свідомості краса жінки полягає у красі її вчинків та моральності.
- معجم مختار الصحاح للشيخ الإمام محمد بن -) .المرأة الجميلة :تملك "القلوب". والمرأة الفاضلة :تسرق العقول - (أبي بكر بن عبد القادر الرازي, 1986, مكتبة لبنان

Буквально *"Красиві жінки: мають «сердечка». А добродішні жінки - крадуть розум"*.

3. Красномовність:

- (المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003). يساوى وزنه ذهب -

Буквально *"Це на вагу золота"*.

4. Колір: - (المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003). البياض شطر الحُسن -

Буквально *"Біле є частиною краси"*.

5. Їжа:

- (المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت), —كلها حسن ولطافه وطعمها زي الكفافه - (2003).

Буквально *"Всі вони гарні, солодкі, на смак нагадують кунафу"*.

6. Рослина:

- معجم لسان العرب - ابن منظور— الطبعة الثالثة ه - دار -) .ما لقيوا في الورد عيب قالوا له يأحمر الخدين - صادر بيروت -قاموس المترادفات والمتجانسات .المؤلف :رفائيل نخله اليسوعي الناشر :المطبعة الكاثوليكية - بيروت (. سنة النشر :1957)

Буквально *"У троянд не знайшли дефекту, сказали їм червоніти щоками"*.

7. Релігія: - المؤلف وجدي رزق) —كلها حسن ولطافه وطعمها زي الكفافه - ان هلا جميل يحب الجمال - (غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003).

Буквально *"Бог прекрасний і любить красу"*.

8. Наука та мораль:

المؤلف) —ليس الجمال بأثواب تزيننا ... إن الجمال جمال العلم والأدب - .كلها حسن ولطافه وطعمها زي الكفافه - (وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003).

Буквально *"Краса не в одязі, який нас прикрашає... Краса – це краса науки і літератури. Всі вони гарні та солодкі, а на смак нагадують кунафу"*..

9.Кохання: - المؤلف) .أنت لست جمي ال وال أنا جميلة, الحب وحده هو الجميل والحب وحده يرينا الجمال - (وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003).

Буквально *"Ти не красива, але я теж не красива. Лише кохання прекрасне, і лише любов показує нам красу"*.

З аналізу фразеологічної синонімії щодо позначення естетичної оцінки краси в арабській мові, можна дійти висновку, що існує взаємодія між мовою та культурою. Культура являє собою таке соціальне явище, що відображає досягнення суспільства в матеріальному та духовному плані, а слово, у свою чергу, є кінцевим продуктом мислення та сприйняття навколишнього світу, з його допомогою виражається культура будь-якого народу з властивою їй своєрідністю, особливістю та унікальністю. Проведений аналіз показав, що в арабській мові найбільш уживаними виявилися ФО, що характеризують зовнішність людини.

В арабській мові поняттєве ядро лексеми «краса» складають такі ознаки як: красива, приваблива зовнішність; щось витончене, чудове. Такі ознаки як: краса – одне з трьох філософських понять, що становлять закони цінностей, красиві душі, красиві вчинки, краса стосунків, становлять периферію синонімічного ряду лексеми الجمال.

2.2 Варіантність фразеологічних одиниць

Система цінностей арабо-мусульманського світу контрастує. Протягом ось уже майже XIV століть Коран надавав і продовжує впливати на формування людської особистості, граючи, зокрема, визначальну роль в становленні відносини

людини до інших людей і світу в цілому, у формуванні норм поведінки та спілкування. Він закріпив результати тривалого процесу перебудови соціальної психології, забезпечивши божественною санкцією своє домінуюче положення. Якщо поняття добра і зла в українській культурі це категорії «умоглядні», то в арабській культурі матеріалом являється поведінкова норма, детермінована релігійними установками. Варіантність фразеологічних одиниць в арабській мові розглянемо на прикладі лексеми عيون (очі). Упродовж усього життєвого шляху – від народження і до смерті – погляд відіграє надзвичайно важливу роль у людському житті. Контакт погляду є найдієвішим видом не мовленнєвого спілкування. Саме з очима пов'язано чимало вірувань та забобонів у різних народів. Віками очі асоціювалися з силою й таємницею, їх і досі називають дзеркалом людської душі. Очі та вирази очей важливі не лише для невербального відображення людських емоцій, але й для передачі іншої, у смисловому плані дуже різноманітної інформації. З усіх частин тіла, які використовують для передачі інформації, очі – найважливіша й найпридатніша для відображення найтонших нюансів людських почуттів і переживань. Зоровий контакт – це один із головних способів спілкування.

Яскравим прикладом, що уособлює таке поняття є вираз «око за око»: Аль-Маїда (Трапеза) 45-й аят:

المؤلف وجدي رزق غالي , مكتبة لبنان)أمرناهم فيه :الروح بالروح ، والعين بالعين ، والأنف بالأنف ، والأذن بالأذن (الطبعة الأولى بيروت , 2003).

Буквально "Ми наказали їм: дух за дух, око за око, ніс за ніс і вухо".

المؤلف وجدي رزق (بالسّنّ بالسّنّ والجروح القصاص .وأما من استهزأ به فهو كفارة له .أولئك الذين لا يقبلون - (غالي , مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت , 2003).

Буквально " З віком і ранами розплата. Щодо тих, хто насміхався з нього, то це його спокута".

Варіантами ФО «око за око» є: العقاب بالسّنّ والسّنّ بالأذن والأذن بالأنف والأنف بالروح الروح (المؤلف وجدي رزق غالي , مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت , 2003) (душа – за душу, ніс – за ніс, вухо – за вухо, зуб – за зуб, а за рани – відплата).

Наступний приклад:

ترى أن الذين ابتليت قلوبهم بالمرض يسرعون بينهم

ويقولون لهم: "نخشى أن تصيبنا المشاكل". لكن ربما الله سيظهرون بالنصر أو بأمره ثم يندمون (المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003). حول ما أخفوه في أنفسهم

Буквально " *Ти бачиш, що між ними є ті, чиє серце уражене хворобою. А вони їм: «Боїмося, щоб з нами біда не сталася». Але, вони покажуть перемогу або виконують наказ Алаха, а потім пошкоднують про те, що ховали в собі*".

У даному прикладі, на відміну від попереднього у слово «око» відсутнє, але тут ми бачимо, що виконується важлива роль варіанта цього слова як органу зору يرى (бачити).

Наведемо ще декілька прикладів. Одним із таких прикладів може послугувати вираз «віч-на-віч»:

قل لى... ألم تحاول إقناعه... ال عن طريق السباب، بل عن طريق الحديث معه على أفراد كصديق، كرجل ذي مكانة؟
يا الهى... أأل ذهبت في نهاية المطاف الى هذا المحامى وحدثته في ألمر بنفسك على أفراد (المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003).

Буквально " *Скажи мені... Ти не намагався його переконати... Не лайкою, а розмовою з ним наодинці,*

Як друг, як статусна людина?

Боже мій... хіба ти врешті-решт не пішов до цього адвоката і не поговорив з ним про це сам віч- на- віч".

У цих двох прикладах вираз «віч-на-віч» означає залишитись або розмовляти один з одним на самоті. Даний приклад показує нам адвербіальність ФО, тобто позначає обставину дії, а точніше спосіб дії, тобто яким чином віч-на-віч.

Інший приклад «не зводити очей з...», цей вираз показує увагу однієї людини до іншої через будь-яку причину, тобто зоровий контакт:

المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى)! أبقت عينيها على أحمد - لقد بدا لها وسيماً وأنيقاً (بيروت, 2003).

Буквально " *Вона не зводила очей із Ахмета – таким він їй здавався гарним і витонченим!*"

Ще одним таким прикладом слугує вираз «чого очі не бачать – того і серцю не жаль», зазвичай такий вираз пов'язаний із почуттями :

المؤلف وجدي رزق غالي , مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت , القائل: البعيد عن العين بعيد عن القلب (2003).

Буквально " *Він сказав: Далеко від очей, далеко від серця*".

Іншим прикладом є вираз «темно, хоч в око стрель», тобто вираз пов'язаний з часом (тобто ніч) або з місцем, де дуже темно:

كان الطقس في الشارع بشعا وفضيحا لدرجة يعجز معها الشيطان نفسه في تفسير الجو هل هو شتوى أو خريفى ، وكانت الظلمة تحيط بكل مكان، ظلمة ال يكاد المر، يرى ما بين يديه فيه المؤلف وجدي رزق) استمر المطر يهطل بغزارة وسادت العتمة الجو بحيث ال يكاد المرء يرى ما بين يديه (غالي , مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت , 2003).

Буквально " *Погода на вулиці була така жахлива, що сам сатана не міг сказати, чи це зима, чи осінь, і темрява навколо, де людина ледь бачить, що в її руках. Дощ продовжував сильний, і повітря було настільки темним, хоч в око стрель*".

Ще один вираз «позаочі», це досі негативний вираз, зазвичай означає, що якась людина розпускає досить погані плітки про іншу людину :

في الواقع ان رائيسا بافلنا كانت زوجة تسيزار التي يحنى لها الجميع رؤوسهم لهيبتها في إطار عالم المصنع، في الوقت التي تتناولها اللسن بمزيد من القيل والقال من وراء ظهرها ، غير أن كوجين كان واثقا في قرارة نفسه أنهم يقصدونه هو بالكنية التي يستخدمونها من وراء ظهره ، ولذا كان يجن جنونه (المؤلف وجدي رزق غالي , مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت , 2003).

Буквально " *Насправді князівна була дружиною Чезаре, перед якою всі схилили голови за її авторитет у світі. У той час, позаочі вона стикалася з більшою кількістю пліток за її спиною*".

Існує, ще один досі негативний вираз «бути сіллю в очах/муляти очі », тобто бути набридливим :

وأجاب أندريه قائل: ال...من أفضل أن تبقى في البيت الآن! ما الذى يدعو الى زعلة أعين البوليس المؤلف وجدي رزق غالي , مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت , عبثا؟ فان رجال البوليس يعرفونك جيدا (2003).

Буквально "Андре відповів: Ні... Краще сиди вдома! Поліції уже намуляли очі".

Тож, можна визначити варіанти фразеологічних одиниць, а саме:

1) повні варіанти:

- ال يرى أبعد من أنفه – "Він не бачить далі свого носа".
- في لمح البصر – "Як блискавка".
- المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, ("Очі в попелі". (المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003).

2) часткові варіанти: перша група (фразеологічні одиниці, що збігаються за значенням, стилістичною спрямованістю, близькі по образності, але дещо відрізняються за лексичним складом):

- نقاب على عقبيه (أعقابهم) – "Перевертаємося на підборах".
- أعينهم تذور – "У них червоніють очі"
- زاغت البصار – Нічого не баче.
- المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى ("Вони не бачать їх" – ن رأى يرونهم (بيروت, 2003).

Друга група (друга група це фразеологічні одиниці, що співпадають за значенням, образністю, стилістичною направленістю, але відрізняються числом в якому стоїть іменник):

- لم يغمض له جفن. – "Він не моргнув оком".
- المؤلف وجدي رزق غالي, مكتبة لبنان الطبعة الأولى ("Крокодилячі сльози" – دموع التماسيح (بيروت, 2003).

Фразеологізми в арабській мові яскраво відображають особливості національного менталітету арабів, стиль їх поведінки, спілкування і, як правило, виступають в емоційно-експресивній якості. Структура таких словосполучень відповідає певним моделям, існуючим в мові, при цьому заміна компонентів в них досить обмежена або зовсім неможлива. У мові вони передають зміст поняття, що виражаються окремою лексемою або функціонують як варіант окремого слова [Демський, 1991, с.39].

Висновки до розділу 2

Явище синонімії та варіантності фразеологічних одиниць виявляє тісні зв'язки між розвитком усієї лексико-граматичної системи мови та системи фразеології. Синоніми та варіанти у своєму формуванні спираються на існуючі у конкретних мовах специфічні лексико-граматичні ресурси, але спираються вони на ці ресурси по-різному. Фразеологічні варіанти відрізняються від фразеологічних синонімів тим, що, маючи однаковий зміст, у структурному відношенні показують мінімальну різницю, іноді у вигляді одного компонента. Під синонімічними висловлюваннями взагалі маються на увазі ФО різного складу, що відрізняються за змістом лише стилістично-експресивними нюансами. При тотожності значення вони мають різну образність і, тим самим, різну внутрішню форму.

В результаті аналізу зібраного фактичного матеріалу ФО арабської мови ми дійшли таких висновків:

1. У ФО арабської мови лексема جمال (краса) виступає репрезентантами синонімічних груп: «Зовнішня привабливість», «Жінка», «Красномовність», «Колір», «Їжа», «Рослина», «Релігія», «Наука та мораль», «Природа», «Кохання» тощо.

2) дані синонімічні ФО відрізняються один від одного смисловими відтінками та стилістичним забарвленням.

3) компонентний склад розглянутих фразеологічних одиниць із лексемою عيون (очі) здатний до видозмін, що призводять до появи лексичних та морфологічних варіантів.

ВИСНОВКИ

У роботі визначено, що фразеологічна синонімія є окремим і особливим випадком системи синонімічного розвитку будь-якого ярусу мови. Фразеологія мови виявляє при цьому особливо тісні зв'язки та взаємодії між лексикою та граматику. Фразеологічні одиниці (ФО) мови спираються на особливу лексикограматичну організацію тих елементів з яких вони складаються.

Явище фразеологічної синонімії є яскравим проявом системної, ієрархічної організації фразеологічного складу мови. У процесі синонімічного розвитку слова йде зазвичай пошук нової ознаки, що має замінити, оновити стару, легшу для позначення предмета, явища, процесу або нової оцінної форми сприйняття цього явища.

У процесі синонімічного розвитку фразеологізму йде, перш за все, пошук нового яскравішого та експресивнішого образу та лінгвістичних засобів його побудови при збереженні єдності логічного боку поняття, що лежить у його основі. В основі слова лежить логічне поняття, основу ж фразеологізму зазвичай – образне. За відсутності образного зсуву оновлення та розвитку фразеологізму виникає варіантність – утворення спеціальних структурних дублетів. Варіювання слова стосується зазвичай його словотвірної структури, фонетичних особливостей та формування відмінних від вихідної структури словоформ.

Варіантність фразеологічної одиниці стосується значно ширшого кола фактів – морфологічної структури слів, що входять до його складу, зв'язків між словами замкнутого контексту, лексичних підстановок та деяких змін фонетичного складу окремих лексем. Однак при варіюванні основна структура фразеологічної одиниці, як і суттєві зв'язки між словами, не повинні порушуватись. Не повинен порушуватися і модально-оцінний характер, який притаманний конкретному фразеологізму, а також і його основне стилістичне забарвлення в сенсі різкого підняття або, навпаки, зниження звучання такої одиниці.

Визначено, що фразеологізми арабської мови є результатом народної творчості, більшість із них бере свій початок у Святому Письмі, у частини автори невідомі, а деякі стали крилатими завдяки творам видатних письменників, діячів культури. На завершення слід позначити той факт, що хороше володіння будь-якою мовою практично неможливе без знань його фразеологічного фонду, оскільки фразеологічні одиниці яскраво відбивають національну самобутність мови, народну мудрість, особливості менталітету та світогляду, історичний та культурний досвід народу. Також для арабської мови характерні фразеологізми, що мають емоційність та експресивність.

З'ясовано, що у ФО арабської мови лексема جمال (краса) виступає репрезентантами синонімічних груп: «Зовнішня привабливість», «Жінка», «Красномовність», «Колір», «Їжа», «Рослина», «Релігія», «Наука та мораль», «Природа», «Кохання» тощо. Дані синонімічні ФО відрізняються один від одного смисловими відтінками та стилістичним забарвленням. Компонентний склад розглянутих фразеологічних одиниць із лексемою عيون (очі) здатний до видозмін, що призводять до появи лексичних та морфологічних варіантів.

Таким чином можна зробити висновок, що ФО в арабській мові є стійкими формами повчального характеру, в яких відображені різні сторони життя та досвід народу. Релігія займає значне місце в арабському світі і в житті кожної людини арабського світу. Коран мав великий вплив протягом століть і продовжує впливати на формування особистості, граючи, визначальну роль в становленні відносини людини до інших людей і світу в цілому.

АНОТАЦІЯ

اليوم ، يتم دراسة لغات مختلفة في جميع أنحاء العالم ، بما في ذلك اللغة العربية .لا يتطلب تعلم أي لغة المعرفة الأساسية والقواعد النحوية ودراسة المفردات اليومية العادية فحسب ، ولكن أيضًا العبارات اللغوية تلعب دورًا مهمًا في هذا

موضوع الدراسة ظاهرة ترادف واختلاف الوحدات اللغوية للغة العربية

موضوع الدراسة هو ترادف وتنوع الوحدات اللغوية في اللغة العربية

الغرض من الدراسة هو تحديد خصائص عمل المرادفات وتنوع الوحدات اللغوية للغة العربية

يحدد الغرض من العمل حل المهام التالية

تحديد مفهوم الوحدات اللغوية ؛ -

اكتشف جوهر المرادفات واختلاف الوحدات اللغوية -

التحقق من سمات المرادفات وتنوع الوحدات اللغوية في اللغة العربية -

لتحقيق الهدف وتنفيذ المهام المحددة في العمل تم استخدام طرق البحث التالية

تم استخدام الأسلوب التحليلي في دراسة الأدبيات العلمية ؛ -

مكننا الطريقة الوصفية من وصف المواد التي تم البحث عنها وتنظيمها ؛ -

تم استخدام طريقة المقارنة عند مقارنة الوحدات اللغوية مع المرادفات والاختلافات -

حدد العمل أن ظاهرة المرادفات اللغوية هي مظهر حي للتنظيم المنهجي الهرمي للتكوين اللغوي للغة .في عملية التطوير المترادف للكلمة ، عادة ما يكون هناك بحث عن علامة جديدة يجب أن تحل محل العلامة القديمة أو تحدثها ، مما يسهل الإشارة إلى كائن أو ظاهرة أو عملية أو شكل تقييمي جديد لإدراك هذه الظاهرة .يشير متغير الوحدة اللغوية إلى مجموعة واسعة من الحقائق - التركيب الصرفي للكلمات المضمنة في تكوينها ، والصلات بين الكلمات في سياق مغلق ، والبدائل المعجمية وبعض التغييرات في التركيب الصوتي للقواميس الفردية .ومع ذلك ، عند التغيير ، لا ينبغي إزعاج البنية الأساسية للوحدة اللغوية ، وكذلك الروابط الأساسية بين الكلمات .لا ينبغي انتهاك الطابع التقييمي النموذجي ، المتأصل في عبارات معينة ، بالإضافة إلى تلوينها الأسلوبي الرئيسي بمعنى الارتفاع الحاد أو ، على العكس من ذلك ، انخفاض في صوت مثل هذه الوحدة

وقد ثبت أن الوحدات اللغوية العربية هي نتاج إبداع شعبي ، ومعظمها له أصول في الكتاب المقدس ، وبعضها مجهول المؤلفين ، وبعضها أصبح ذائع الصيت بفضل أعمال الكتاب البارزين والشخصيات الثقافية .في الختام ، تجدر الإشارة إلى أن إتقان أي لغة أمر مستحيل عمليًا دون معرفة صندوق العبارات ، لأن الوحدات اللغوية تعكس بوضوح الهوية الوطنية للغة ، والحكمة الشعبية ، وخصائص العقلية والنظرة العالمية ، والتجربة التاريخية والثقافية للغة .الناس .تتميز اللغة العربية أيضًا بعبارات عاطفية ومعبرة

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Алефіренко, М.Ф. (1998). Фразеологізація. «Українська мова». Енциклопедія; [вид. 2-е, випр. і доп.]. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004а.
- Алефіренко, М.Ф. (1987). Теоретичні питання фразеології. Харків: Вища школа.
- Андрейченко, О. (2010). Стилiстичнi функцiї фразеологiчних одиниць iз соматичним компонентом у полiтичному дискурсi (на матерiалi ЗМi кiнця ХХ – початку ХХI ст.). Мовознавчi студiї. Фразеологiзм i слово у текстi i в словнику (За матерiалами Всеукр. наук. конф. на пошану 75-рiччя вiд дня народження проф. Мар'яна Демського) (Дрогобич, 4 – 5 лютого 392 2010 р.) / Упорядники: К. Иваночко, О. Кушлик, П. Мацькiв, М. Стецик, М. Яким, Я. Яремко, Л. Баранська. Дрогобич: Посвiт. Вип. 2.
- Бабич, Н.Д. (1970 – 1971). Фразеологiя української мови: у 2 ч.: навч. посiбник. Чернiвцi,. Ч. 1. 63 с. Ч. 2.
- Бабич, Н. (2013). Обсяг фразеологiчних значень лексем-антитез вогонь-вода. Мова у дзеркалi особистостi: фiлологiчнi дослiдження, присв. 80-рiччю проф., акад. НАПН України Кононенка В.І. / редкол.: В. Грещук (голов.ред.), Н. Гуйванюк, І. Кононенко та iн. Прикарпатський нацiональний унiверситет iм. В. Стефаника. Iвано-Франкiвськ: Мiсто НВ.
- Балашова, С.С. (2006). Лiнгвокультурний концепт як одиниця дослiдження. Сучаснi дослiдження iноземної фiлологiї: зб. наук. праць. Ужгород: ПП Пiдголицин П.Ю. Вип. 4.
- Венжинович, Н.Ф. (2007). Основнi проблеми дослiдження iдиоматики в сучаснiй лiнгвістицi. Лiнгвістичнi студiї: зб. наук. праць / наук. ред. А.П. Загнiтко. Донецьк: ДонНУ. Вип. 15.
- Венжинович, Н.(2007). Про деякi особливостi фразеологiчної номiнацiї. Науковий вiсник Ужгородського нацiонального унiверситету. Серiя фiлологiя / голов. ред. Ю.М. Бiдзiля. Ужгород. Вип. 15.
- Гамзюк, М.В. (2000). Культурологiчний аспект емотивностi фразеологiчних одиниць нiмецької мови. Науковий вiсник кафедри ЮНЕСКО Київського державного

університету. Мова, освіта, культура: наукові парадигми і сучасний світ. Київ: Видавничий центр КДЛУ. Вип. 2.

Демський, М.Г. (1991). Системні зв'язки у сфері фраземіки. Мовознавство. 1991. № 2.

Кочерган, М. П. (1999). Загальне мовознавство. Київ: Академія.

Редін П.О. (1994). Типи системних зв'язків фразеологічних одиниць у мові. Мовознавство. № 4-7.

Скрипник, Л.Г. (1973). Фразеологія української мови. Київ: Наукова думка.

Співачук, В. О. (2008). Типологічні особливості фразеологічних синонімів в англійській та українській мовах. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: наук. журн. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. Вип. 38.

Удовиченко, Г.М. (1984). Фразеологічний словник української мови: в 2-х томах. Київ: Вища школа.

Brewer's Dictionary of Phrase and Fable. (1979). USA, New York: Harper and Brothers Publishers.

Oxford English Dictionary (2016). The definitive record of the English language. Oxford University Press.

Ad-Daṣuqī Muhammad 'Arafa (1987). *Hāṣiya 'alā matn maḡnā al-labīb lial-'imām alqudwa Ibn Hiṣām al-'Anṣārī*. –q.1. AlQāhira.

Al-Jundi 'Alī. *Fann at-taṣbīh. Balāḡa. 'Adāb. Naqd* (1953)'Abdel Qāhir AlJurjānī. Al-Qāhira.

At-Taftāzānī Sa'ad ad-Dīn Mas'ūd Ibn 'Umar. (1980). *Al-muṭawwil 'alā talhīṣ almiftāh fi l-ma'ānī wa l-bayān*. Istānbūl. URL: <http://intkonf.org/shevchenko-ig-teoriya-leksiko-semanticnogo-polya-udoslidzhennyah-movoznavtsiv/>

Badawi, E. and Abdel-Haleem, M (2008). *Arabic-English Dictionary of Quranic Usage*. Leiden: Brill.

Bally, Ch. (1951) *Traité de stylistique française* Genève: Georg & cie.

Bannister, A. G. (2014) *Oral-Formulaic Study of the Qur'an*. Lexington Books/Fortress Academic.

Bartsch, S. (2004). Structural and Functional Properties of Collocations in English: A corpus Study of Lexical and Pragmatic Constraints on Lexical Co-occurrence. Tübingen: Narr

Bassnett, S. (2014). Translation Studies. London: Routledge.

Brashi A. S. (2005). Arabic collocations implications for translations. URL: <http://handle.uws.edu.au:8081/1959.7/20062>

Hasan Nofal K. (2021) Collocations in English and Arabic: A Comparative Study. English Language and Literature Studies. Vol. 2, no. 3. URL: <https://doi.org/10.5539/ells.v2n3p75>

Ibn Rašīq al-Qayrawānī. (1955). Kitābu l-‘umda fī mahāsin aš-ši‘r wa naqdihi wa ‘ādābihi. q.1. al-Qayrawānī Ibn Rašīq. Al-Qāhira.

Kamal Al Ekhawwy, Jamal Ali. (2011). 'Arabi Liblib. Egyptian Colloquial Arabic for the Advanced Learner. 2: Proverbs. Cairo: American University in Cairo Press.

Qudāma Ibn Ga'far al-Kātib al-Baġdādī (1956). The Kitab Naqd al-Si'r. Leiden.

Whorf B. (1956). Language. Thought and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf. New York: Wiley and Sons.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

- المعجم الوسيط - - مجمع اللغة العربية - الطبعة الرابعة 2014 - مكتبة الشروق الدولية-
معجم مختار الصحاح للشيخ الإمام محمد بن أبي بكر بن عبد القادر الرازي, 1986, مكتبة لبنان-
معجم لسان العرب - ابن منظور - الطبعة الثالثة ه - دار صادر بيروت - قاموس المترادفات والمتجانسات. المؤلف :-
<http://www.almaany.com> . رفائيل نخله اليسوعي الناشر :المطبعة الكاثوليكية - بيروت سنة النشر :1957
الالكتروني معجم .المعاني معجم- 8 -معجم السراج الوجيز ,معجم للمترادفات و العبارات الاصطلاحية و الأضداد
العربية,
المؤلف وجدي رزق غالي ,مكتبة لبنان الطبعة الأولى بيروت, 2003,
وافي على عبد الواحد .فقه اللغة .القاهرة :مطبعة لجنة البيان 308ص العربيّ , 1950,
الدكتور محمود فهمي حجازي ,المدخل إلى علم اللغة العربيّة ,ألقاهرة دار غريب للطباعة و النشر والتوزيع 1998
ص155,